

OSREDNJA KNJIŽNICA CELJE

Ewelina Maria Vaupotič

**OSREDNJA KNJIŽNICA CELJE KOT DRUŽINI PRIJAZNA
KNJIŽNICA**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Celje, 2020

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana, **Ewelina Maria Vaupotič**, izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: **Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica**.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelala samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice:

V Celju, dne 26. 11. 2020

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Ewelina Maria VAUPOTIČ

Naslov pisne naloge: Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica

Kraj: Celje

Leto: 2020

Št. strani: 34 Št. slik: 18

Št. prilog: 2 Št. strani prilog: 6 Št. referenc: 24

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Osrednja knjižnica Celje

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Ida KREČA

UDK: 027.022(497.431):316.362.71

Ključne besede: splošne knjižnice, knjižnične storitve, družina, družinska pismenost

Izvleček:

Koncept družini prijazna knjižnica je pomemben v kontekstu knjižničnih storitev, ki jih ponuja splošna knjižnica svojim uporabnikom. V tej pisni nalogi smo želeli opredeliti lastnosti družini prijazne knjižnice in uresničevanje le-teh na otroškem oddelku Osrednje knjižnice Celje, v Knjižnici pri Mišku Knjižku. V ta namen smo preučili koncept knjižnice kot »tretjega prostora« in njeno vlogo v spodbujanju družinske pismenosti. Z vidika uresničevanja potreb družine smo analizirali IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 ter Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028). Podrobno smo predstavili oddelek in njegove dejavnosti. V anketi je bilo zajetih 88 anketirancev. S pomočjo spletnega anketnega vprašalnika smo pridobili mnenja glede knjižničnih storitev, gradiva, prostora in zaposlenih. Analiza je pokazala, da je za obiskovalce najpomembnejša vloga Knjižnice pri Mišku Knjižku zagotavljanje brezplačnega dostopa do knjižničnega gradiva in spodbujanje družinskega branja. Urejenost oddelka in oprema omogočata družinam preživljanje prostega časa v varnem in prijaznem prostoru. Na podlagi odgovorov sklepamo, da predstavlja za anketirane pomemben del družinskega življenja. Pridobljena mnenja bodo v prihodnosti lahko pomagala pri načrtovanju novih dejavnosti Osrednje knjižnice Celje in nadgradnji že obstoječih. Zato predlagamo uvedbo družinske članske izkaznice, poletne bralne značke za otroke in ponovno raziskavo obravnavane teme.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 DRUŽINA IN KNJIŽNICA.....	2
2.1 DRUŽINA	2
2.2 KNJIŽNICA KOT »TRETJI PROSTOR« IN SREDIŠČE LOKALNE SKUPNOSTI	3
2.3 RAZVIJANJE DRUŽINSKE PISMENOSTI	4
3 STROKOVNE SMERNICE IN STANDARDI.....	5
3.1 IFLA SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE STORITVE ZA OTROKE, STARE MED 0 IN 18 LET	5
3.2 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE (ZA OBDOBJE 2018–2028).....	7
4 DRUŽINI PRIJAZNA KNJIŽNICA	8
5 KNJIŽNICA PRI MIŠKU KNJIŽKU	9
5.1 KNJIŽNIČNA ZBIRKA.....	10
5.2 POSTAVITEV GRADIVA	12
5.3 KNJIŽNIČNI PROSTOR IN OPREMA	13
5.4 DEJAVNOSTI ZA SPODBUJANJE BRANJA IN PROMOCIJO KNJIŽNICE	14
5.5 PRIREDITVE	15
5.6 KNJIŽNIČNO OSEBJE	17
6 RAZISKAVA O OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE KOT DRUŽINI PRIJAZNI KNJIŽNICI.....	18
6.1 HIPOTEZE	18
6.2 RAZISKOVALNA METODA.....	18
6.3 ANKETNI VZOREC IN OMEJITVE RAZISKAVE	19

6.4 REZULTATI	20
7 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	29
8 CITIRANI VIRI IN LITERATURA	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Maskota Miško Knjižko	10
Slika 2: Bibliopedagoška ura, 2. 4. 2019	15
Slika 3: Popoldanska prireditev na otroškem oddelku Osrednje knjižnici Celje	16
Slika 4: Terapevtsko branje s kužki.....	17
Slika 5: Odgovori na vprašanje »Ali obiskujete – vi ali ostali člani vaše družine – otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje?« (n = 88)	20
Slika 6: Spol anketirancev (n = 58)	21
Slika 7: Status anketirancev v odnosu do otroka (n = 58)	21
Slika 8: Izobrazba anketirancev (n = 58).....	22
Slika 9: Število družinskih članov, ki obiskujejo otroški oddelek OKC (n = 58)	22
Slika 10: Namen obiska otroškega oddelka OKC (n = 59)	23
Slika 11: Pogostost obiska anketirancev na otroškem oddelku OKC (n = 59)	23
Slika 12: Vrste knjižničnega gradiva, ki si ga anketiranci izposojajo na otroškem oddelku OKC (n = 59)	24
Slika 13: Pogostost udeležbe anketirancev v aktivnostih, organiziranih na otroškem oddelku OKC (n = 59).....	25
Slika 14: Zadovoljstvo anketirancev s ponudbo organiziranih prireditev na otroškem oddelku OKC (n = 59).....	26
Slika 15: Ocena ureditve prostora otroškega oddelka (n = 58)	27
Slika 16: Mnenja anketirancev o zaposlenih na otroškem oddelku OKC (n = 58)	27
Slika 17: Vloga otroškega oddelka OKC v vsakdanu družin anketirancev (n = 58).....	28
Slika18: Dejavnosti oz. storitve, ki jih anketiranci pogrešajo na otroškem oddelku OKC (n = 53).....	29

ZAHVALA

Zahvaljujem se celotnemu kolektivu Osrednje knjižnice Celje, še posebej mentorici Idi Kreča za pomoč in motivacijo v času pisanja naloge. Posebna zahvala gre moji družini, Barbari, Lei in vsem kolegicam v Knjižnici pri Mišku Knjižku, ki so mi davnega leta 2011 predstavile ta čarobni oddelek.

1 UVOD

Splošne knjižnice s svojo dejavnostjo presegajo tradicionalno ponudbo knjižničnih storitev. Poleg kvalitetne in raznolike knjižnične zbirke ponujajo številne brezplačne dejavnosti, ki nagovarjajo različne tipe uporabnikov, omogočajo dostopnost kulturnih dobrin in vseživljenjskega učenja. Zagotavljajo kvalitetno preživljanje prostega časa ter ustvarjajo pogoje aktivnega vključevanja, druženja in srečevanja v prijetnem in privlačnem ambientu.

Pomemben izziv splošnih knjižnic je tudi oblikovanje koncepta knjižnice za družino, ki naj bi spodbujal vsakega posameznega družinskega člana in celotno družino k uporabi knjižnice. Z različnimi bralno spodbujevalnimi dejavnostmi in brezplačnimi prireditvami ter knjižničnim prostorom, ki je privlačen in všečen, postajajo del vsakdana v življenju družin. Želijo postati družini prijazne knjižnice.

Strateški načrt Osrednje knjižnice Celje za obdobje 2015–2020 (Osrednja knjižnica Celje, 2015, str. 3) navaja, da Osrednja knjižnica Celje (dalje v besedilu OKC) »izvaja knjižnično dejavnost kot javno službo na območju Mestne občine Celje in po pogodbi za občine Dobrna, Štore in Vojnik«. V letu 2019 je bilo v OKC vpisanih 16.384 aktivnih članov, med katerimi je bilo največ zaposlenih (29,4 %), srednješolcev (19,5 %), osnovnošolcev (19,5 %) ter rednih in izrednih študentov (skupaj 11,7 %). Brezposelni člani so predstavljali 7,2 %, predšolski otroci 6 %, drugi člani (tuji državljani, kmetje, gospodinje) 1,1 % (Osrednja knjižnica Celje, 2020b, str. 15–17). Zabeležen obisk knjižnice v vseh enotah OKC je bil 359.621, od tega je bilo 155.162 obiskov zaradi izposoje na dom. Ob koncu leta 2019 je imela OKC 390.350 enot gradiva (Osrednja knjižnica Celje, 2020b, str. 7).

OKC je osrednja območna knjižnica celjske in zasavske regije, ki želi prevzeti vlogo enega od nepogrešljivih kulturnih in izobraževalnih središč za prebivalce mesta in celotnega območja (Osrednja knjižnica Celje, 2015, str. 11). V delu, posvečenem analizi dejavnikov zunanega okolja, strateški načrt omenja tudi »potrebo po krepitvi socialne vloge knjižnice in njeno vztrajanje pri zagotavljanju enakopravnega dostopa do dobrin, kot so informacije, znanje, možnost vključevanja v različne interesne skupine in kvalitetno preživljanje prostega časa« (Osrednja knjižnica, 2015, Celje, str. 12). Glede na to, da so aktivni člani in uporabniki OKC

povezani med seboj z družinskimi vezmi, se ta vizija nanaša tudi na družine, ki obiskujejo knjižnico.

Namen te naloge je opredeliti lastnosti družini prijazne knjižnice in uresničevanje le-teh v OKC. Osredotočili se bomo na otroški oddelek OKC, ki je kot Knjižnica pri Mišku Knjižku prepoznaven v lokalni skupnosti.

V prvem delu naloge smo opredelili pojem družine ter analizirali značilnosti knjižnice kot »tretjega prostora« in središča lokalne skupnosti. Nato smo predstavili funkcije knjižnice v razvijanju družinske pismenosti in spodbujanju družinskega branja. Temu sledi analiza dokumenta IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke stare med 0 in 18 let v kontekstu družine kot uporabnika knjižnice. V drugem delu naloge smo podrobno predstavili Knjižnico pri Mišku Knjižku, za katero menimo, da je družini prijazna. V raziskavi smo želeli analizirati potrebe, navade in interese obiskovalcev otroškega oddelka in preveriti, v kolikšni meri obiskovalci prepoznavajo knjižnico kot njim prijazno ustanovo. V ta namen smo postavili štiri hipoteze, ki se nanašajo na knjižnične storitve, knjižnični prostor in zaposlene na otroškem oddelku OKC. Pri anketiranju uporabnikov smo uporabili kvantitativno metodo anketiranja s pomočjo spletnega orodja 1KA. Rezultate in zaključke smo predstavili v zadnjih dveh poglavjih naloge.

2 DRUŽINA IN KNJIŽNICA

2.1 DRUŽINA

Pojem družine se je nenehno spreminjal skozi čas. Slovar slovenskega knjižnega jezika definira družino kot:

- zakonski par z otroki ali brez njih,
- enega od zakoncev in otroci,
- skupino ljudi, ki jih povezujejo sorodstvene vezi; rodbino (Fran, b. d.).

Družinski zakonik, sprejet leta 2017, navaja, da je družina »življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice« (Družinski zakonik (DZ), 2017).

Avtorica Renner v analizi slovenskega okolja izpostavlja dva tipa družin: *jedrne družine* (dvostarševske, enostarševske in reorganizirane) ter *razširjene družine*: klasične razširjene družine in razpršene razširjene družine (Renner, 2006, str. 17).

Mateja Sedmak omenja prisotnost etnično mešanih družin na območju Slovenije. Njihovi člani se razlikujejo po rasi, religiji ter kulturi in jeziku (Sedmak, 2006, str. 191).

2.2 KNJIŽNICA KOT »TRETJI PROSTOR« IN SREDIŠČE LOKALNE SKUPNOSTI

»Splošne knjižnice so postale predvsem prostor preživljanja časa v različne namene – študijske, delovne, družabne, prostočasne« (Vogrinič Čepič, 2017, str. 63). K izpolnjevanju teh nalog prispevajo ne samo ažurna in stalno vzdrževana ter dopolnjevana zbirka knjižničnega gradiva, ampak tudi zaposleni v ustanovi in knjižnični prostor, ki je v zadnjih desetletjih dobil še bolj pomembno vlogo.

V bibliotekarski stroki se je oblikoval koncept knjižnice kot »tretjega prostora«. Ta odmevni in pogosto obravnavani pristop je kot prvi leta 1989 predstavil ameriški sociolog Ray Oldenburg. V članku Podgornik iz leta 2019 preberemo, da je »tretji prostor« nekaj vmes med službo in domom, kjer preživljamo prosti čas sproščeno in svobodno. Ta prostor mora biti dostopen, prijeten in udoben, zasnovan na ta način, da omogoča druženje z znanci ali sklepanje novih prijateljstev (Oldenburg, 1989, v Podgornik, 2019, str. 352). Izvirni koncept tretjega prostora se je nanašal na komercialne prostore, kot so kavarne, frizerski saloni, knjigarne ter drugi prostori, v katerih se zbirajo predstavniki lokalnih skupnosti. Po mnenju Ane Vogrinič Čepič ga s knjižnicami združuje enakovrednost strank, dostopnost in odprtost prostorov ter sproščeno vzdušje (Vogrinič Čepič, 2017, str. 71).

Moseni in Kircher (2008) v prispevku Library as a »third place«, ki sta ga predstavili leta 2008 na konferenci NYLA (New York Library Accociations Conference, November 7, 2008), opredeljujeta naslednje značilnosti knjižnice kot »tretjega prostora«:

- razlikovanje od službenih in domačih prostorov,

- nevtralnost,
- omogočanje prostega vstopa in dobrega počutja,
- spodbujanje k ponovni uporabi prostora,
- zagotavljanje dostopa do ustrezne in brezplačne tehnologije (računalniške učilnice ali kotički, virtualni prostori),
- dostop do atraktivnega in raznolikega programa in drugih storitev, ki stremijo k druženju in povezovanju.

Pri obravnavanju družini prijazne knjižnice je pomembna tudi družbena vloga knjižnice, ki jo izpostavljajo Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028). Nabor posameznih vlog, prioritetnih ciljev in načinov njihovega doseganja umeščajo v kontekst potreb lokalne skupnosti. Poudarjajo vključevanje v družbo ranljivih skupin uporabnikov (npr. oseb s posebnimi potrebami, priseljencev, etničnih skupin, brezdomcev) in funkcijo knjižnice kot informacijskega središča lokalne skupnosti. Pozornost namenjajo tudi spodbujanju povezovanja prebivalcev, sodelovanju in ustvarjalnosti. V ta namen mora knjižnica zagotoviti dostop do knjižničnega gradiva, prostor, opremo in pomoč pri samostojnem ustvarjanju (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 47–56).

2.3 RAZVIJANJE DRUŽINSKE PISMENOSTI

Nedvoumna pomembna vloga knjižnice je v spodbujanju družinske pismenosti, ki jo po besedah avtorice Haramija (2017b, str.1) razumemo kot vse dejavnosti znotraj družine, povezane s pismenostjo. Te aktivnosti vključujejo bralno kulturo in navade, povezane s pismenostjo, pri katerih sodelujejo različne generacije, ki uporabljajo bralne, pisne, računske spretnosti v vsakdanjem življenju.

Družinska pismenost vpliva na otroka, njegov celostni kognitivni ter socialno-emocionalni razvoj in omogoča kvalitetnejše funkcioniranje v družbi. Različne raziskave dokazujejo, da se zaradi udeležbe v programih družinske pismenosti povečujeta šolska uspešnost otrok in njihova splošna poučenost. Ti otroci hitreje napredujejo pri razvoju govora, boljše berejo, boljše razumejo prebrano in imajo večjo motivacijo za branje (Haramija, 2017b, str. 11–12).

Avtorica navaja tudi raziskave (Padak in Rasinski, 2003, v Haramija, 2017b, str. 12), ki dokazujejo, da se pozitivni dolgoročni rezultati nanašajo na celotne družine: vsi posamezni

člani družine več berejo, višje vrednotijo izobrazbo, so bolj čustveno povezani med seboj, postajajo bolj aktivni udeleženci dejavnosti v šoli in vrtcu ter vzpostavljajo temelje za vseživljenjsko učenje. Kot zelo pomembne označuje tri dejavnike razvoja pismenosti pri najmlajših otrocih, ki jih izpostavlja Mednarodna federacija knjižničnih združenj IFLA: otroci morajo biti čim bolj obkroženi z bralnim gradivom (bodisi doma bodisi v vrtcu ali knjižnici), branje otroku naj bi postala redna družinska aktivnost, hkrati pa je ključen model odraslega, ki bere in je na ta način otroku zgled (Haramija, 2017a, str. 1).

Vloga splošne knjižnice, poleg omogočanja dostopa do kakovostnega knjižničnega gradiva in informacij, je tudi v spodbujanju družinskega obiska knjižnice. Funkcija knjižničarjev je tudi povabiti in opogumiti družine, ki niso vajene knjižnice in se ne zavedajo možnosti, ki jih nudi. Prijazni, odzivni in strokovni zaposleni na otroških oddelkih motivirajo za obisk knjižnice in navdušujejo za branje. Avtorica Mlakar (2009a, 2012) navaja dva projekta (Beremo in pišemo skupaj ter Igralno uro s knjigo), namenjena družinam, ki na igriv, prijeten in neformalen način razvijata različne dejavnosti, ki spodbujajo družinsko pismenost: branje otrokom, pomoč pri branju v prvih razredih osnovne šole, skupno učenje, raziskovanje in osvajanje novih znanj.

3 STROKOVNE SMERNICE IN STANDARDI

3.1 IFLA SMERNICE ZA KNJIŽNIČNE STORITVE ZA OTROKE, STARE MED 0 IN 18 LET

Leta 2018 je Iflina sekcija za otroke in mladino izdala revizijo smernic iz leta 2003. Namen IFLA smernic za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, je pomagati splošnim knjižnicam »pri uvajanju visokokakovostnih storitev za otroke v digitalni dobi in prepoznavanju spreminjajoče se vloge knjižnice v sodobni družbi« (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 5). Ta pomembni dokument velikokrat omenja družino kot naslovnika knjižničnih dejavnosti in udeleženca aktivnosti, organiziranih v knjižnici.

Kot poslanstvo in namen mladinskih knjižnic smernice navajajo (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 6–7):

- omogočanje dostopa do virov in storitev za otroke in njihove družine,
- zagotavljanje različnih dejavnosti za otroke, starše in skrbnike,

- ponujanje programov in storitev za vse otroke in njihove družine v skupnosti.

Analiza človeških virov, torej kompetenc in znanj mladinskih knjižničarjev, poudarja (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 7–8):

- zadovoljevanje potreb otrok in njihovih družin,
- pomembnost prepoznavanja potreb otrok in njihovih družin v lokalni skupnosti,
- ustvarjanje prijaznega in podpornega okolja za otroke in njihove družine,
- sodelovanje z drugimi organizacijami v skupnosti, ki pomagajo otrokom in njihovim družinam,
- učinkovito komuniciranje z otroki in njihovimi družinami,
- ohranjanje visokih etičnih standardov pri delu z otroki, njihovimi družinami ter ostalimi člani knjižničnega osebja in organizacijami v skupnosti.

Knjižnica, ključen partner v lokalni skupnosti, mora sodelovati z drugimi ustanovami, kot so vrtci, šole, bolnišnice, lokalna podjetja, kulturne in umetniške skupine, neprofitne organizacije. Ta način kontakta s potencialnimi uporabniki, oblikovanje in izboljšanje storitev nedvoumno pomaga zadovoljevati potrebe otrok in njihovih družin v lokalni skupnosti (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 11).

Ifline smernice glede razvoja in upravljanja zbirke predlagajo vključevanje otrok in njihovih družin v izbor gradiva, ki oblikuje privlačno, raznoliko in aktualno zbirko (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 12). Knjižnica ima vlogo tudi pri usmerjanju staršev, skrbnikov in učiteljev pri izboru in varni uporabi moderne tehnologije, preko katere otroci dostopajo do virov in informacij v knjižnici (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 13).

Smernice (v delu, namenjenem programom in dejavnostim ozaveščanja skupnosti) poudarjajo nujnost opazovanja in poslušanja uporabnikov ter načrtovanja storitev, ki ustrezajo njihovim potrebam. Pomembna naloga knjižnice je spodbujanje otrok, staršev in skrbnikov k najboljši možni uporabi knjižnice in razvijanju kompetenc za uporabo tiskanih in elektronskih medijev. Med številnimi aktivnostmi in programi (usposabljanje, promocija branja, bralni klubi, obiski avtorjev in drugimi) smernice omenjajo tudi dejavnosti informacijske in družinske pismenosti (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 14–15).

Smernice IFLA namenjajo posebno pozornost oblikovanju in ustvarjanju gostoljubnega prostora mladinskega oddelka, ki je prilagojen za različne vrste dejavnosti (brskanje, učenje) ter zasnovan za družine ali skupine najstnikov, ki uporabljajo prostor za družabna srečanja (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 15).

Smernice določajo podrobna navodila za oblikovanje knjižničnega prostora za otroke in na ta način prispevajo k nastanku varnih in prijetnih otroških oddelkov, ki so primerni za druženje in spodbujajo otroke k branju. Otroški oddelek mora poleg ustrezne zasnove, velikosti in signalizacije imeti prostor za varstvo otrok, prostor za dojenje in previjanje, družinam prijazna stranišča za oba spola (IFLA smernice za knjižnične storitve ..., 2018, str. 16).

3.2 STROKOVNA PRIPOROČILA IN STANDARDI ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE (ZA OBDOBJE 2018–2028)

Ta, že prej omenjeni dokument, družine ne obravnava posebej kot naslovnika knjižničnih storitev, čeprav večkrat omenja otroke, starše in vse druge, ki skrbijo za razvoj otrok, v kontekstu organizacije storitev in posameznih knjižničnih vlog. Odpiralni čas knjižnice, zgradba, knjižnični prostori in tehnološka infrastruktura morajo biti prilagojeni potrebam uporabnikov. Pomembno je tudi, da z namenom ugotavljanja interesov uporabnikov knjižnica izvaja redne raziskave (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 13–18).

Strokovna priporočila in standardi vključujejo potrebe družin predvsem v analizo knjižničnih vlog: razvoj predbralne pismenosti ter bralne kulture in bralne pismenosti otrok. Vloga knjižnice je ozaveščanje, svetovanje, usposabljanje vseh zainteresiranih deležnikov (otrok, staršev, vrtcev, šol) glede razvoja predbralne pismenosti in otrokovega bralnega razvoja. Med možnimi oblikami dela (poleg zagotavljanja dostopa do knjižničnega gradiva in prireditev) lahko naštejemo tudi organizacijo dogodkov za starše ter pripravo priporočilnih seznamov gradiva za otroke in odrasle. Pomembno je, da med knjižničnim gradivom starši najdejo literaturo o otrokovem razvoju in predbralni pismenosti (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 32–37). Knjižnični prostor, ki omogoča izvedbo dogodkov in je prilagojen otrokom, »podpira uporabo gradiva, igranje, samostojno ustvarjanje ter druženje otrok in staršev« (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019, str. 34).

4 DRUŽINI PRIJAZNA KNJIŽNICA

Ameriško združenje za splošne knjižnice (Public Library Association) skupaj s Harvard Family Research Project v publikaciji *Public libraries: a vital space for family engagement* obravnava vlogo knjižnic in knjižničarjev pri vključevanju družin (*family engagement*) v proces podpiranja celostnega razvoja in izobraževanja otrok. Za avtorice Lopez, Caspe in McWilliams (2016, str. 6–7) so knjižnice predvsem ljudje, prostor in platforma sodelovanja. Po njihovem mnenju imajo knjižničarji vlogo mentorja, moderatorja, posrednika in učitelja. Ustvarjajo odnos, ki temelji na zaupanju in pomagajo družinam pridobivati veščine, s katerimi bi samostojno podpirali svoje otroke v procesu izobraževanja. Knjižnični prostor vabi k druženju v prijaznem in spodbujajočem okolju, v katerem omogoča ustvarjanje socialnih vezi in mrež. Knjižnica kot platforma omogoča povezovanje družin, šol in lokalnih skupnosti.

Kot vodič za knjižnice in pomoč pri implementaciji inovativnih pristopov vključevanja družin je leta 2016 Ameriško združenje za splošne knjižnice izdalo knjigo *Ideabook: libraries for families*. Ta publikacija predstavlja konkretne dejavnosti, ki spodbujajo knjižnice k podpiranju družin v razvoju in vseživljenjskem učenju otrok ter pomagajo načrtovati programe vključevanja družin. V tem kontekstu knjižnice niso samo knjige, ampak se spreminjajo v izobraževalna, tehnološka in socialna središča (Weiss idr., 2016, str. 5–7).

16. člen Zakona o knjižničarstvu zavezuje splošne knjižnice, da sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju, organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture, ter organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo. Na ta način so knjižnične storitve zakonsko določene in zagotovljene vsem skupinam uporabnikov, tudi tistim s posebnimi potrebami (Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 2001).

Strokovna literatura ne ponuja veliko prispevkov o družini prijazni knjižnici. V okviru študij uporabnikov na to temo nismo zasledili raziskav. V Slovenji sta se s tovrstno tematiko ukvarjali Ida Mlakar ter Simona Resman, avtorica referata *Knjižnica za družine*.

Že prej omenjena avtorica Mlakar (2009b, str. 76–77) obravnava različne možnosti in načine spodbujanja družinskega branja, ki jih ponujajo splošne knjižnice. Poudarja vlogo mladinskih knjižničarjev pri motiviranju otrok, družin in vzgojiteljev za branje ter ustvarjanje ugodne bralne klime. K temu pripomore raznovrsten izbor ter svobodni in avtonomni dostop do

knjižnega in neknjižnega gradiva. Pomembne so tudi bibliopedagoške dejavnosti, ki spodbujajo k branju, ter upoštevanje različnih bralnih interesov, potreb in razpoloženja.

Na podlagi prispevka avtorice Resman (2011, str. 73–76) ugotavljamo, da je knjižnica kot prostor za družine namenjena prebivalcem vseh starosti in družbenih skupin. Sodeluje z lokalnimi organizacijami, šolami in vrtci. Otrokom in odraslim omogoča svobodno in sproščeno igro v varnih, udobnih, privlačnih prostorih. S promocijo kvalitetnega gradiva prispeva k spodbujanju družinskega branja, hkrati približuje družinam internet in druge e-vsebine, pri katerih otroci lahko sodelujejo (kvizi, uganke, sestavljanke). Pester izbor brezplačnih aktivnosti nagovarja družine k skupnemu preživljanju prostega časa v navdihujočem ambientu. Pomembno vlogo imajo tudi strokovno usposobljeni in prijazni zaposleni, ki v knjižnici za družine nastopajo v vlogi gostiteljev, ki motivirajo družine k obisku.

V nalogi smo na podlagi analize IFLA smernic za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let (2018), Strokovnih priporočil in standardov za splošne knjižnice (2019) in zgoraj navedenega referata (Resman, 2011) ter knjižničnih storitev in dejavnosti v Knjižnici pri Mišku Knjižku določili štiri področja, na osnovi katerih lahko ocenimo, ali knjižnico opredelimo kot družini prijazno ustanovo. Zato nas bodo v nadaljevanju zanimali knjižnična zbirka, dejavnosti, prostor in osebje na otroškem oddelku.

5 KNJIŽNICA PRI MIŠKU KNJIŽKU

Knjižnica pri Mišku Knjižku, oddelek za otroke, daje s svojo dejavnostjo pomemben prispevek h kvalitetni knjižnični ponudbi OKC. Prvenstveno je namenjena otrokom in mladostnikom do 15. leta starosti, s knjižničnim gradivom in z raznoliko ponudbo dejavnosti pa se ozira tudi na druge uporabnike. Deluje povezovalno in proaktivno, ponuja prijazno, vsem dostopno okolje, ki poleg najrazličnejših informacij omogoča preživljanje prostega časa, druženje in sobivanje. Bistveno prispeva h kvaliteti življenja v lokalni skupnosti.

Začetki knjižnične dejavnosti za otroke so bili v Celju dokaj skromni; prvo samostojno knjižnico so otroci dobili konec leta 1957. Delovala je v okviru Društva prijateljev mladine. Prvi pomemben mejnik se je zgodil leta 1963, ko je skrb zanjo prevzela Mestna ljudska knjižnica, prelomno je bilo leto 1974, ko se je Pionirska knjižnica združila z ostalimi

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

knjižnicami v Celju v OKC. Takrat sta bili v oddelku za otroke zaposleni dve knjižničarki, knjižnični fond pa je znašal 15.000 enot. Leta 1985 je knjižnica pridobila nove prostore, novo knjižnično opremo in novo zaposlitev, leta 1990 pa je oddelek za otroke prvi prešel na avtomatizirano izposajo s programom VIR. Avtomatizacija poslovanja preko sistema COBISS je v otroškem oddelku stekla leta 1997, kar je poenotilo poslovanje v mestnih oddelkih OKC. V začetku devetdesetih let se je knjižnica začela intenzivno povezovati z izobraževalnimi institucijami in drugimi zavodi, z bibliopedagoškimi dejavnostmi in prireditvami je postajala vse bolj prepoznaven kulturni hram ter tako beležila izrazito povečanje rezultatov poslovanja (Osrednja knjižnica Celje, b. d). V tem obdobju je knjižnica veliko pozornosti namenila promociji. Iz učenega psa, ki je vabil k aktivnemu preživljanju prostega časa v knjižnici, je nastal Miško Knjižko, maskota, ki je v različnih podobah in dogodkih nagovarjala obiskovalce in s poslikavami na oknih vabila mimoidoče. Miško Knjižko je postal prepoznaven, zato se je leta 1996 oddelek za otroke preimenoval v Knjižnico pri Mišku Knjižku.

V obdobju od leta 2000 do 2010 je knjižnica zelo povečala obseg in izposajo knjižničnega gradiva, povečalo se je število uporabnikov, naraščal je tudi obisk prireditev. Od leta 2010 svojo dejavnost opravlja v novi knjižnični stavbi. Z Miškom Knjižkom, ki ga je v novo likovno podobo preoblekla ilustratorka Lilijana Praprotnik Zupančič (Lila Prap), vabi k obisku in izposoji bogatega knjižnega fonda, vse več pozornosti namenja individualnemu pristopu, skrbi za posameznika in izvaja dejavnosti za uporabnike s posebnimi potrebami.

Slika 1: Maskota Miško Knjižko

5.1 KNJIŽNIČNA ZBIRKA

Knjižnična zbirka v oddelku za otroke je namenjena otrokom do 15. leta starosti. Pri gradnji in oblikovanju zbirke je potrebno upoštevati dejstvo, da so uporabniki otroškega oddelka tudi

dijaki, študenti, vzgojitelji, učitelji in ostali odrasli, starši, babice in dedki, ki so sprva sicer v vlogi spremljevalca, a jih s ponudbo knjižničnega gradiva oddelek spodbuja, da postanejo aktivni uporabniki knjižnice.

V zbirko je vključeno knjižno gradivo (knjige in revije v slovenskem jeziku in tujih jezikih) ter neknjižno gradivo: avdiovizualno gradivo, CD-romi, e-knjige, igralno gradivo¹. Knjižnično gradivo je v prostem pristopu, namenjeno je izposoji na dom; izjema je gradivo, ki je uvrščeno v posebne zbirke.

Dodatno pozornost knjižnica daje uglednim in prepoznavnim slovenskim avtorjem, pisateljem, pesnikom, ilustratorjem in drugim ustvarjalcem. Po en izvod se hrani v posebni zbirki, ki ima vlogo hrambe kvalitetnega gradiva, posebnih izdaj in starejših tiskov za otroke. Zbirka je namenjena izposoji v knjižnici, izjemoma tudi izposoji na dom.

V posebno zbirko je uvrščeno igralno gradivo (namizne, družabne in didaktične igre), ki ni namenjeno izposoji na dom, ampak uporabi v knjižnici in kot pripomoček pri izvajanju bibliopedagoške dejavnosti.

S knjižnično zbirko v oddelku za otroke knjižnica želi (I. Kreča, osebna komunikacija, 3. 8. 2020):

- zagotavljati raznovrsten in kakovosten izbor vseh vrst knjižničnega gradiva na osnovi rednega spremljanja ponudbe tiskanega in netiskanega gradiva za otroke in mladostnike na domačem in tujem trgu. Izbor knjižničnega gradiva je rezultat odločanja med različnimi kriteriji, med željami in potrebami uporabnikov in zagotavljanjem kakovosti knjižnične zbirke;
- omogočati optimalno dostopnost knjižničnega gradiva za uporabnike in odzivnost na njihove potrebe. Potrebno je spremljati izobraževalne potrebe (šolska branja, šolska tekmovanja) in popularno knjižno ponudbo (branje v prostem času);
- skrbeti za aktualnost in aktivnost knjižnične zbirke.

¹ V lokalni bazi Cobiss na dan 28. 10. 2020 ima otroški oddelek OKC 62.845 enot knjižničnega gradiva.

5.2 POSTAVITEV GRADIVA

Postavitev knjižničnega gradiva je skladna s Strokovnimi priporočili in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2020), upošteva tudi interese, potrebe in navade uporabnikov. Z organizacijo in umeščanjem zbirke v prostoru knjižnica ne nagovarja več posameznih kategorij uporabnikov, ampak je njen uporabnik družina kot celota. Osnovna postavitev je postavitev leposlovja po starostnih stopnjah in strokovne literature po sistemu UDK.

Prvo starostno obdobje je označeno s **C – pripovedi do 8. leta starosti**. V okviru tega starostnega obdobja je postavljenih kar nekaj posameznih vrst gradiva, izpostavljene so **kartonke** ter **poezija in uganke**. Ločena je tudi postavitev velikih in malih slikanic, **C Vs** in **C Ms**. Knjige za bralce začetnike so označene s **C Bs**, kjer **Bs** pomeni berem sam. Leposlovje za drugo starostno obdobje oziroma II. triletje OŠ je označeno s **P – pripovedi od 9. do 12. leta**, za III. triletje pa z **M – pripovedi od 13. do 15. leta**. Za obe starostni obdobji je posebej postavljena še poezija. Za zahtevnejšega mladega in odraslega bralca hkrati je bila oblikovana tudi nova postavitev leposlovja **M+ – pripovedi 15 +**.

Posebne skupine predstavljajo **STRIPI**, ljudske in avtorske **PRAVLJICE**, dramski teksti (označeni kot **DRAM**) ter knjige v tujih jezikih (vključno s skrajšanimi izdajami, prilagojenimi namenu učenja jezikov z oznako **Lb – lahko branje**).

Strokovno gradivo je postavljeno po sistemu UDK, pri čemer je strokovno in poučno gradivo za najmlajše in šolarje I. triletja ločeno (označuje ga **C Iz** in z določenim izbranim UDK vrstilcem, kjer **Iz** pomeni izobraževalne vsebine).

Prav tako sta izpostavljena **gradivo za prosti čas** in ustvarjanje ter zbirka **Polica za starše**, ki ponuja gradivo, predvsem poljudnega značaja, s področja vzgoje, zdravega načina življenja. Ob knjigah so postavljene tudi revije, ki so zanimive za mlade starše: Mama, Otrok in družina. **Periodika** je razvrščena primerno starostnim obdobjem. Revije, ki so vsebinsko vezane na določeno strokovno področje, pa so postavljene k strokovnemu gradivu pod ustrezen UDK.

Pomemben del knjižnične zbirke so tudi učbeniki, delovni zvezki, vadbice in priročniki za osnovnošolce. Postavljeni so pod skupno oznako **Učbeniki** in znotraj te postavitve še po posameznih predmetih.

Postavitev neknjižnega gradiva loči pravljice in pesmice na CD-jih, prav tako so ločeno postavljeni risani filmi, igrani filmi in DVD-ji s poučnimi vsebinami. Prav posebej so označeni kvalitetni risani, igrani in dokumentarni filmi, ki so se uvrstili med ponudbo zbirke Kinobalon².

5.3 KNJIŽNIČNI PROSTOR IN OPREMA

Knjižnica pri Mišku Knjižku je v kletnih prostorih OKC, ki je z delno obnovo ter novogradnjo postala ena izmed modernejših knjižničnih stavb v Sloveniji. Vhod v knjižnico za otroke in mladostnike je skozi glavni vhod v knjižnično stavbo, maksimalno dostopnost omogočata dvigalo in klančina. Svetlobo zagotavljata stekleni steni po dolžini in zastekljen atrij v osrednjem delu prostora.

Knjižnični prostor meri dobrih 700 m², izbira in postavitev knjižnične opreme zagotavljata dostopnost, preglednost in dobro orientacijo v prostoru. K temu prispevajo dobra signalizacija, napisi na policah in likovna oprema priznane ilustratorke Lilijane Praprotnik Zupančič (Lile Prap). Razmak med knjižnimi policami omogoča nemoteno gibanje uporabnikov med izbiranjem gradiva, tudi osebam z gibalnimi motnjami, majhnimi otroki in staršem z otroškimi vozički.

Osrednji del knjižnice zavzema atrij z drevesom in klopjo, kjer je možno posedeti in izvesti tudi kakšen manjši dogodek. Pozicija atrija v prostoru je tudi odločilno vplivala na postavitev knjižnične opreme in organizacijo knjižnične zbirke.

Višina knjižnih polic ustreza starostnim obdobjem uporabnikov in njim namenjenim posameznim sklopom gradiva. Prvi del knjižnice z najnižjimi policami ter brskalniki in omaricami za neknjižno gradivo je za najmlajše obiskovalce in otroke do osmega leta starosti. Na sredini pred atrijem se nahaja prostor z mizicami in majhnimi stolčki, ki je namenjen druženju, igri, branju, hkrati pa je to tudi prireditveni prostor. Ob večjih prireditvah se pohištvo na kolesih umakne, za manjše skupine in dogodke pa se prostor zastre z zaveso.

² Kinobalon je zbirka priporočenih filmov v filmsko-vzgojnem programu za otroke in mlade v Mestnem kinu Kinodvor (Kinodvor, b. d.).

Prostor za druženje, branje in igro je tudi v delu knjižnice, kjer se konča sklop literature za najmlajše in se začne niz visokih polic s strokovno in poučno literaturo za otroke od 9. leta starosti dalje. Na tem prehodu z mizicami, stolčki, blazinami različnih velikosti, oblik in barv, se vabi družine k aktivnemu preživljanju časa v knjižnici. Tukaj je tudi Polica za starše ter niz polic z gradivom za ustvarjanje in ročne spretnosti. Starši so tako skupaj z otrokom v času, ki ga preživijo v knjižnici, obdani z gradivom, ki jih spodbuja k branju in uporabi.

V drugem delu knjižnice najnižjim policam sledi sklop leposlovja za otroke, stare od 9 do 12 let, in na najvišjih policah leposlovje od 13. do 15. leta starosti. V prostor med police za obe starostni stopnji so nameščene mize s stoli za individualno ali skupinsko delo, branje in druženje. Ta čitalnica v malem je dopolnjena s postavitvijo periodike in stripov ter računalniškimi mesti za otroke. Tukaj so omarice s kvalitetnimi mladinskimi animiranimi, igranimi in dokumentarnimi filmi, ki poleg otrok nagovarjajo tudi starše. Knjižnica želi starše tudi spodbuditi k branju zahtevnejše mladinske literature, ki jo v tem delu knjižnice najdejo na policah M+.

5.4 DEJAVNOSTI ZA SPODBUJANJE BRANJA IN PROMOCIJO KNJIŽNICE

Bibliopedagoško delo zajema posebne oblike dejavnosti za otroke in mladostnike do 15. leta starosti, njihove starše ali skrbnike. Namenjene so spodbujanju bralnih navad, oblikovanju bralne kulture, razvijanju predbralne in bralne pismenosti ter estetske izkušnje. Knjižnica jih organizira in izvaja z namenom promocije knjižničnega gradiva in knjižnice v lokalni skupnosti ter oblikovanja podobe knjižnice kot prijaznega prostora za preživljanje prostega časa.

Slika 2: Bibliopedagoška ura, 2. 4. 2019

Prioriteta je sodelovanje z vsemi vzgojno-izobraževalnimi institucijami v Celju in okolici. Z učitelji in šolskimi knjižničarji so načrtovani in izvedeni številni obiski šolarjev v knjižnici, predstavitve in ogledi knjižnice, pravljичne ure v knjižnici in bolnišnični šoli, srečanja s pisatelji, pesniki. V letu 2019 je knjižnico obiskalo 79 skupin iz različnih osnovnih šol in 52 skupin iz vrtcev (Osrednja knjižnica Celje, 2020b, str. 29).

Med pomembnejše oblike sodelovanja spada Pravljična ura za starše, za katero se skupaj dogovorita vzgojiteljica in knjižničarka. Ob družinskem obisku knjižnice starši namreč pridobijo vse osnovne informacije o knjižnici in njeni ponudbi ter vedenje, da je knjižnica prijazen, vsem dostopen prostor, kjer lahko vsi obiskovalci zadovoljijo svoje potrebe po ustreznih informacijah in različnih vrstah branja.

5.5 PRIREDITVE

S prireditvami za najmlajše in medgeneracijskimi dogodki želi knjižnica doseči tudi starše ali skrbnike in s tem širiti bralno kulturo ter vedenje o dejavnosti knjižnice in njene ponudbe.

Poleg pravljичnih ur s poustvarjanjem se v knjižnici organizirajo še gledališke, lutkovne in plesne predstave ter ustvarjalne delavnice. Tradicionalna Zabava pri Mišku Knjižku na

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Muzejem trgu daje pomemben prispevek k dogajanju v mestu. K aktivnemu preživljanju prostega časa in branju v času počitnic vabijo različni dogodki v okviru projekta Počitnice v Knjižnici pri Mišku Knjižku.

Vse prireditve v knjižnici so brezplačne, kar zagotavlja dostopnost do kulturnih dobrin v najširšem pomenu besede. Prireditve za otroke so zelo dobro obiskane in so nepogrešljive v smislu promocije knjižnične dejavnosti. V letu 2019 je bilo izvedenih 77 prireditev za otroke, ki jih je obiskalo 4243 obiskovalcev (Osrednja knjižnica Celje, 2020b, str. 43).

Slika 3: Popoldanska prireditev na otroškem oddelku Osrednje knjižnici Celje

V smislu promocije gradiva za starše je knjižnica pripravila predavanja za starše. Najbolj odmevne so bile teme, ki so se navezovala na težave pri branju, zlasti tiste o disleksiji.

V sodelovanju s Športno kinološkim društvom CELEIA je v ponudbi tudi možnost terapevtskega branja s kužki. Gre za individualni pristop ali manjšo skupino; otroci berejo terapevtskemu paru, kužku in njegovemu vodniku.

Slika 4: Terapevtsko branje s kužki

5.6 KNJIŽNIČNO OSEBJE

V Knjižnici pri Mišku Knjižku so zaposlene tri bibliotekarke in ena višja knjižničarka. Delo opravljajo v dveh izmenah, z informacijami in svetovanjem usmerjajo uporabnike pri izbiri gradiva. Odzivajo se na potrebe in interese vseh kategorij uporabnikov. Največ pozornosti namenjajo najmlajšim uporabnikom in njihovim staršem. Vodenje, organizacija in izvajane dejavnosti, zahtevajo od zaposlenih redna izobraževanja, spremljanje trendov razvoja na področju bibliotekarske stroke in na področju drugih strok, katerih poznavanje daje zaposlenemu osnovne kompetence za delo. Zaposlene v otroškem oddelku se udeležujejo različnih izobraževanj, kjer bibliotekarsko stroko povezujejo s teorijami mladinske književnosti, pedagogike in psihologije. Sodelujejo in navezujejo stike z drugimi institucijami, z njimi načrtujejo in izvajajo skupne projekte ter pridobivajo pomembne informacije o lokalni skupnosti. Z verbalno in neverbalno komunikacijo uporabnikom in obiskovalcem knjižnice sporočajo, da so v knjižnici dobrodošli ter tako ustvarjajo prijazno, varno in vsečno knjižnično okolje.

6 RAZISKAVA O OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE KOT DRUŽINI PRIJAZNI KNJIŽNICI

6.1 HIPOTEZE

Knjižnica pri Mišku Knjižku s knjižničnimi storitvami in dodatnimi dejavnostmi postaja nepogrešljiv prostor za prebivalce v lokalni skupnosti. S svojo dejavnostjo nagovarja posameznike in družine, ponuja varno in prijetno okolje ter odgovoren in korekten odnos zaposlenih. Zato se nam je zdelo smiselno pristopiti k raziskavi z namenom pridobiti mnenja in pričakovanja uporabnikov glede knjižničnih storitev, knjižničnega prostora ter zaposlenih na otroškem oddelku. Zanimalo nas je tudi, kakšno vlogo ima knjižnica v vsakdanu družin.

Postavili smo naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Večina uporabnikov obiskuje Knjižnico pri Mišku Knjižku večkrat na mesec in glavni namen njihovega obiska je izposoja gradiva.
- Hipoteza 2: Uporabniki otroškega oddelka Osrednje knjižnice Celje se pogosto udeležijo dejavnosti in so s ponudbo prireditev zadovoljni.
- Hipoteza 3: Knjižnični prostor skupaj z zaposlenimi ustvarja urejeno, varno in prijazno okolje za preživljanje prostega časa.
- Hipoteza 4: Knjižnica pri Mišku Knjižku je prisotna v vsakdanu družin in igra pomembno vlogo pri izpolnjevanju njihovih kulturnih, socialnih in izobraževalnih potreb.

6.2 RAZISKOVALNA METODA

Za raziskovalno metodo smo izbrali kvantitativno metodo anketiranja, ki je »ena izmed najpomembnejših in tudi najpogostejših oblik zbiranja podatkov v družboslovnem raziskovanju« (Ambrožič, 2005, str. 23). V primerjavi z drugimi metodami anketa omogoča zbiranje podatkov, ki med drugim zajemajo stališča in mišljenje anketirancev, kar se nam zdi zelo pomembno z vidika naše raziskave. Anketa zagotavlja anonimnost in je tudi ekonomična, ker z njo pridobimo podatke v kratkem času. Pomanjkljivosti te metode so povezane s tem, da anketiranci lahko odgovarjajo le na tista vprašanja, na katera želijo in so sposobni odgovoriti.

Njihove odgovore pri statistični obdelavi obdelujemo enakovredno kljub različni ravni strokovnosti oz. znanja (Ambrožič, 2005, str. 28).

Anketni vprašalnik, dostopen v Prilogi 1, je sestavljen iz 14 vprašanj, od katerih sta dve vprašanji polodprti. Za ugotavljanje mnenj uporabnikov OKC smo pri treh vprašanjih uporabili večstopenjsko mersko lestvico. Vprašalnik je bil izdelan s pomočjo spletnega orodja 1KA (<https://www.1ka.arnes.si>). Prednosti pisne metode anketiranja vidimo v tem, da je stroškovno učinkovita, bolj standardizirana in lahko zajame večji vzorec. Anketirancu prepušča izbor trenutka in prostora, v katerem anketo izpolni, hkrati mu zagotavlja anonimnost in več časa za premislek ter natančne odgovore (Ambrožič, 2005, str. 47).

6.3 ANKETNI VZOREC IN OMEJITVE RAZISKAVE

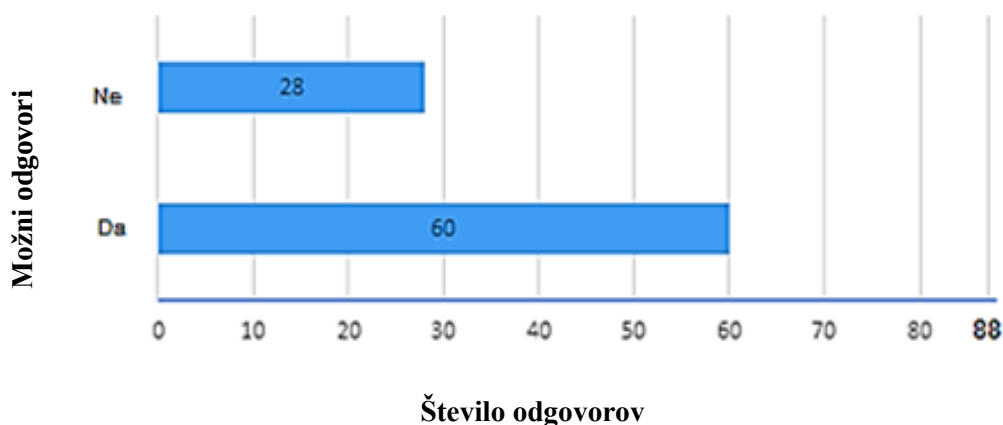
Epidemija koronavirusa Covid-19 je povzročila več kot dvomesečno zaprtje OKC in vseh drugih kulturnih ustanov. Po ponovnem odprtju v maju 2020 se delovanje knjižnice ni vrnilo v stanje pred zaprtjem, saj so še vedno v veljavi omejitveni ukrepi in priporočila Nacionalnega inštituta za javno zdravje, zaradi katerih se je zmanjšalo število obiskovalcev knjižnice. Iz istega razloga so bile odpovedane vse prireditve in zaprta igralna mesta na otroškem oddelku. Po našem mnenju je imela nastala situacija očiten vpliv na potek in rezultate ankete.

Zaradi izrednega stanja in nevarnosti okužbe s koronavirusom Covid-19 smo se odločili izpeljati anketo le v elektronski obliki, ki smo jo poslali po elektronski pošti uporabnikom, naročenim na prejemanje e-obvestil knjižnice. Anketiranje je trajalo od 9. 7. 2020 do 24. 7. 2020. 88 udeležencev je odgovorilo na prvo vprašanje, ki se glasi »Ali obiskujete – vi ali ostali člani vaše družine – otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje?« in je bilo postavljeno z namenom čim bolj zanesljivega določanja vzorca anketirancev, torej izključno teh uporabnikov, ki družinsko zahajajo v Knjižnico pri Mišku Knjižku. Za nadaljnjo obdelavo podatkov so bili relevantni odgovori tistih, ki so odgovorili, da otroški oddelek obiskujejo. Teh je bilo 60, vendar je potrebno dodati, da vsi niso odgovorili na vsa vprašanja, in sicer ena oseba ni odgovorila na nobeno od naslednjih vprašanj, na vsa vprašanja pa je odgovorilo 53 anketirancev. Iz tega izhaja, da se pri določenih vprašanjih razlikuje število odgovorov. Pri statističnih obdelavah smo upoštevali tudi delno izpolnjene vprašalnike.

S pomočjo priložnostnega vzorčenja smo zajeli relativno majhen priložnostni vzorec anketirancev, zato smo mnenja, da pridobljenih odgovorov ne moremo posploševati. Vsekakor pa lahko te rezultate uporabimo pri preverjanju učinkovitosti naših storitev in načrtovanju dejavnosti v prihodnje.

6.4 REZULTATI

Na prvo vprašanje ankete, ki se glasi »Ali obiskujete – vi ali ostali člani vaše družine – otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje?« je pritrdilno odgovorilo 60 (68 %) oseb. Ostalih 28 (32 %) je označilo odgovor »Ne« in na ta način zaključilo reševanje ankete (Slika 5). Anketa je bila zasnovana tako, da je 60 anketirancev, ki obiskujejo otroški oddelek, lahko nadaljevalo z odgovori na naslednja vprašanja. Vseh 60 tega ni storilo, zato se pri analizi pojavijo številke od 53 do 59 vseh odgovorov.

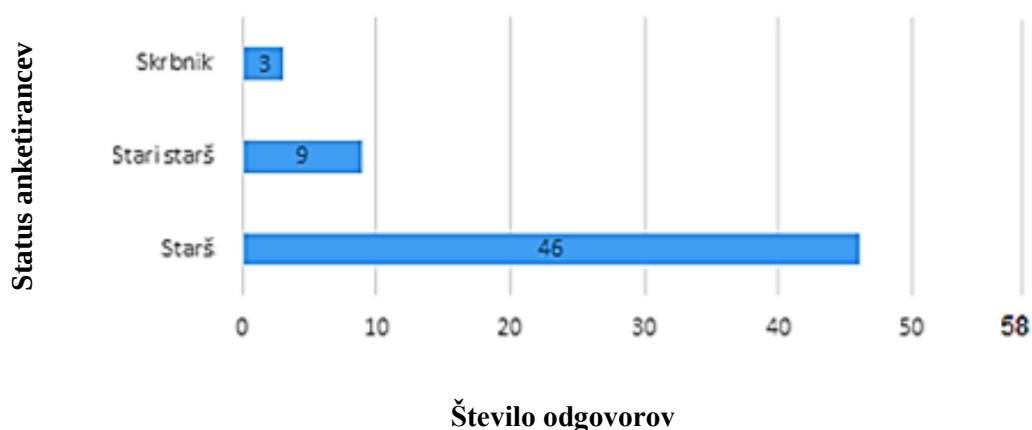
Slika 5: Odgovori na vprašanje »Ali obiskujete – vi ali ostali člani vaše družine – otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje?« (n = 88)

Demografske značilnosti vzorca 58 sodelujočih so naslednje: 54 (93 %) vprašanih je ženskega spola (Slika 6).

Slika 6: Spol anketirancev (n = 58)

Ugotavljamo, da je bilo od 58 anketirancev 46 (79 %) staršev, devet (16%) je bilo starih staršev in trije (5 %) skrbniki (Slika 7).

Slika 7: Status anketirancev v odnosu do otroka (n = 58)

Zaključen univerzitetni študijski program oziroma 2. bolonjsko stopnjo ima 25 (43 %) sodelujočih v anketi, 15 (26 %) visoko šolo ali 1. bolonjsko stopnjo. Sledi sedem (12 %) sodelujočih s srednješolsko izobrazbo ter 6 (10%) magisterijev znanosti. Ena (2 %) anketirana oseba ima opravljen doktorat (Slika 8).

Slika 8: Izobrazba anketirancev (n = 58)

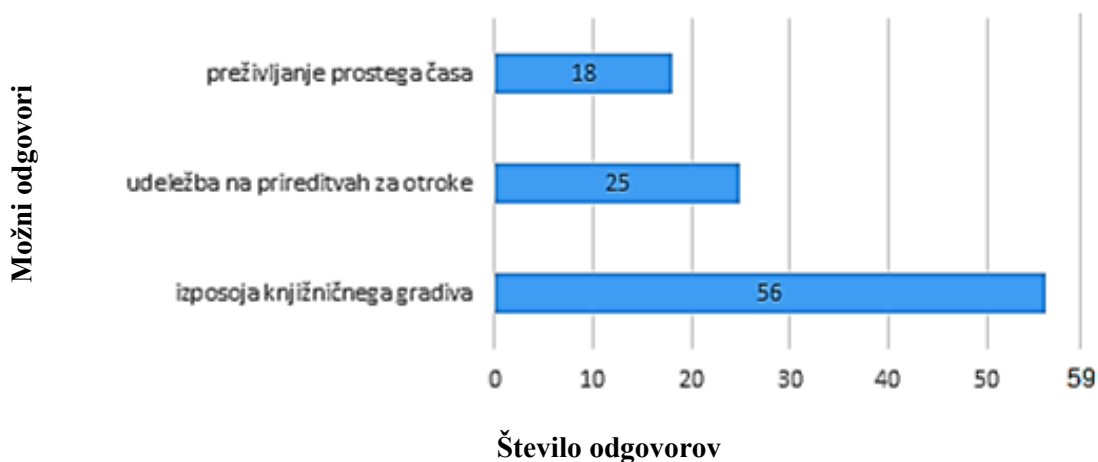
Sodelujoči v anketi so opredelili tudi število članov svoje družine, ki obiskujejo Knjižnico pri Mišku Knjižku. Kar 25 anketirancev (43 %) je označilo, da otroški oddelek obiskujejo 3 člani posamezne družine, 14 sodelujočih (24 %) je navedlo 2 člana. Dvanajst sodelujočih (21 %) je odgovorilo, da Knjižnico pri Mišku Knjižku obiskujejo štirje ali več članov iste družine, šest (7 %) jih je navedlo, da otroški oddelek obiskuje en član družine. Ena oseba (2 %) ni želela odgovoriti na to vprašanje (Slika 9).

Slika 9: Število družinskih članov, ki obiskujejo otroški oddelek OKC (n = 58)

Anketiranci, ki so v prvem vprašanju potrdili, da obiskujejo Knjižnico pri Mišku Knjižku, so v nadaljevanju odgovarjali na devet vsebinskih vprašanj.

Prvo vprašanje, pri katerem je bilo možnih več odgovorov, se je nanašalo na namen obiska na otroškem oddelku OKC. Večina od 59 sodelujočih v anketi (56 ali 95 %) je kot namen obiska navedla izposajo knjižničnega gradiva, za 25 (42 %) sodelujočih je bila pomembna tudi udeležba na prireditvah. 18 oseb (31 %) je navedlo preživljanje prostega časa (Slika 10).

Slika 10: Namen obiska otroškega oddelka OKC (n = 59)

V nadaljevanju smo uporabnike otroškega oddelka OKC spraševali, kako pogosto obiskujejo Knjižnico pri Mišku Knjižku. Največja skupina sodelujočih v anketi (33 ali 56 %) je odgovorila, da otroški oddelek obiskuje večkrat na mesec. Četrtnina anketirancev (15 ali 25 %) prihaja nekajkrat na leto, 8 (14 %) vsaj enkrat na teden. Manjši del sodelujočih (2 ali 3%) zahaja na otroški oddelek večkrat na teden, samo en (2 %) udeleženec ankete enkrat na leto ali manj (Slika 11).

Slika 11: Pogostost obiska anketirancev na otroškem oddelku OKC (n = 59)

V naslednjem vprašanju nas je zanimalo, katere vrste knjižničnega gradiva si uporabniki izposojajo v Knjižnici pri Mišku Knjižku. Udeleženci ankete so imeli tudi pri tem vprašanju možnost označiti več odgovorov. Veliko večino (53 ali 90%) zanima otroško in mladinsko leposlovje. Gradivo za starše si izposoja 21 (36 %) sodelujočih v anketi, skoraj ena tretjina (18 ali 31 %) učbenike in strokovno gradivo za otroke. Anketiranci si izposojajo tudi gradivo v tujih jezikih (11 ali 19 %), 10 (17 %) video gradivo ter 8 (14 %) avdio gradivo (CD – pravljice, pesmice). Manj zanimanja pa je za izposajo revij: ta vrsta knjižničnega gradiva je zanimala samo 5 (8 %) sodelujočih (Slika 12).

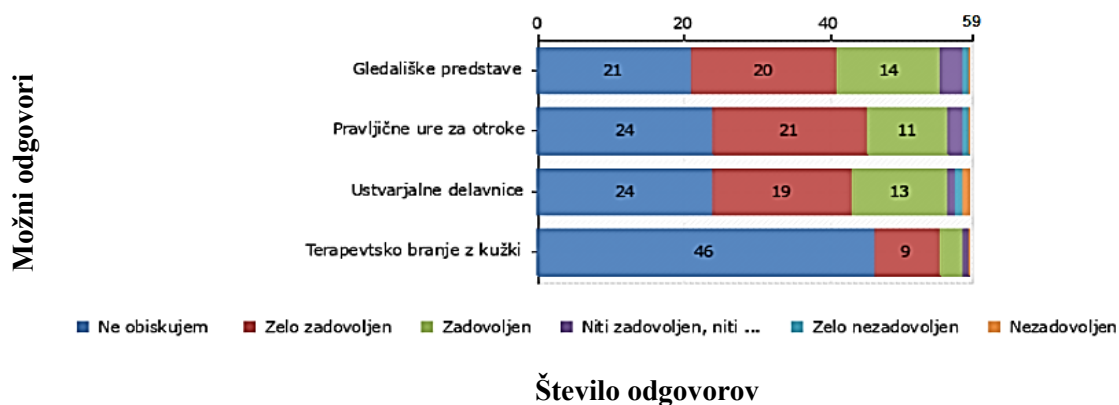
Slika 12: Vrste knjižničnega gradiva, ki si ga anketiranci izposojajo na otroškem oddelku OKC (n = 59)

Nadaljnji dve vprašanji se nanašata na prireditve, organizirane na otroškem oddelku OKC. Zanimalo nas je, kako pogosto se uporabniki ali člani njihove družine udeležijo aktivnosti na otroškem oddelku. Skoraj polovica anketiranih (27 ali 46 %) se občasno (nekajkrat na leto) udeležuje aktivnosti, četrtnina (14 ali 24 %) redko, torej enkrat na leto ali manj. Organizirane dogodke v Knjižnici pri Mišku Knjižku pogosto (nekajkrat na mesec) obišče 7 (12 %) vprašanih, samo 2 (3 %) redno (vsak teden). Od 59 anketirancev, ki so odgovorili na to vprašanje, jih je 9 (15 %) navedlo, da nikoli ne obiskujejo aktivnosti na otroškem oddelku OKC (Slika 13). Predvidevamo, da je relativno majhno zanimanje za dogodke povzročilo že prej omenjeno trenutno pomanjkanje tovrstnih prireditev zaradi koronovirusa Covid-19. Obstaja tudi možnost, da predstav in drugih dogodkov, ki so večinoma namenjeni predšolskim otrokom in šolarjem prve triade, udeleženci ankete ne obiskujejo, ker so njihovi otroci že starejši, v vprašalniku pa ni bilo vprašanja, ki bi se nanašalo na starost otroka.

Slika 13: Pogostost udeležbe anketirancev v aktivnostih, organiziranih na otroškem oddelku OKC (n = 59)

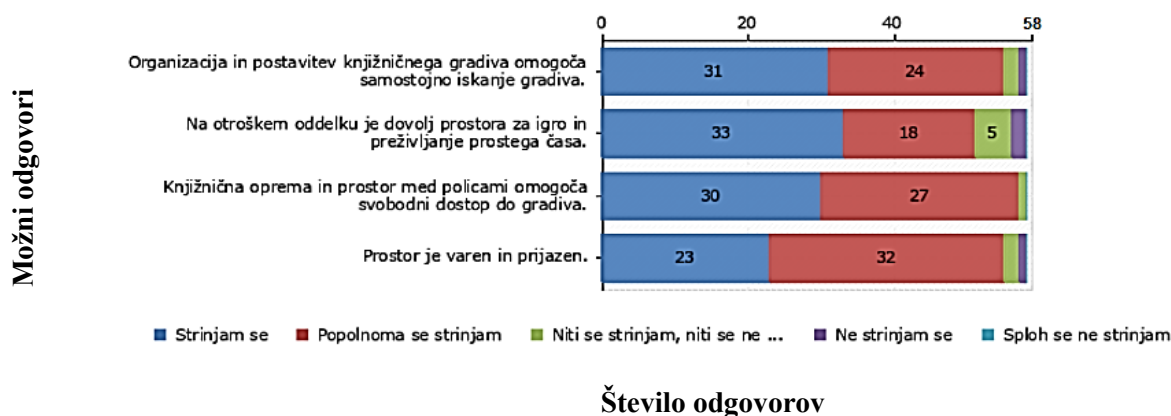
S pomočjo naslednjega vprašanja smo želeli pridobiti mnenja uporabnikov glede zadovoljstva s prireditvami v Knjižnici pri Mišku Knjižku. Za ocenjevanje zadovoljstva s ponudbo prireditev smo uporabili mersko lestvico, tako da so lahko sodelujoči v anketi izbirali med *zelo zadovoljen*, *zadovoljen*, *niti zadovoljen – niti nezadovoljen*, *nezadovoljen* in *zelo nezadovoljen*. Za vse tiste, ki se nikoli ne udeležijo določenih prireditev, smo ponudili tudi *ne obiskujem*. Odgovori so pokazali, da 21 (36 %) sodelujočih ne obiskuje gledaliških predstav, 24 (41 %) jih ne obiskuje pravljčnih ur za otroke in ustvarjalnih delavnic. Anketiranci, ki so se udeležili prireditev, so jih večinoma ocenili pozitivno. Z gledališkimi predstavami je zelo zadovoljnih 20 (34 %) sodelujočih, skoraj četrtina (14 ali 24 %) jih je zadovoljnih. Tri osebe (5 %) niso znale opredeliti svojega stališča. Samo ena oseba (2 %) je bila mnenja, da je zelo nezadovoljna z organizacijo gledaliških predstav. Pravljčne ure za otroke pozitivno ocenjuje večina sodelujočih: 21 (36 %) je zelo zadovoljnih z organizacijo tovrstnih dogodkov, 11 (19%) je zadovoljnih. Dve osebi (2 %) nista ovrednotili te aktivnosti, ena oseba (2 %) je zelo nezadovoljna. Z ustvarjalnimi delavnicami je zelo zadovoljnih 19 (32 %) sodelujočih, 13 (22 %) jih trdi, da so zadovoljni. Ena oseba (2%) je ostala nevtralna. Najmanj obiskano je terapevtsko branje s kužki – od 59 sodelujočih v anketi ga ni obiskalo 46 oseb (78%). Večina sodelujočih, ki so obiskali terapevtsko branje s kužki, je zelo zadovoljnih s to ponudbo (9 ali 15 %), trije (5 %) so zadovoljni. Samo ena oseba (2 %) ni opredelila svojega stališča (Slika 14).

Slika 14: Zadovoljstvo anketirancev s ponudbo organiziranih prireditev na otroškem oddelku OKC (n = 59)

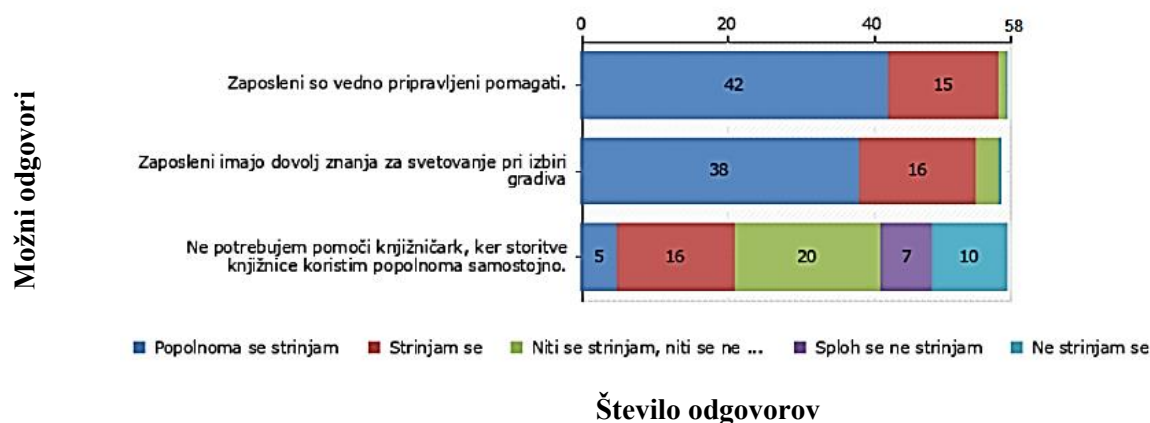
Zanimalo nas je tudi, kako uporabniki ocenjujejo ureditev otroškega oddelka. V ta namen bi lahko postavili veliko različnih vprašanj, vendar smo se odločili postaviti štiri pozitivne trditve, in sicer: *organizacija in postavitve knjižničnega gradiva omogočata samostojno iskanje gradiva; na otroškem oddelku je dovolj prostora za igro in preživljanje prostega časa; knjižnična oprema in prostor med policami omogočata svobodni dostop do gradiva; prostor je varen in prijazen.*

Oblikovali smo petstopenjsko ocenjevalno lestvico in na ta način omogočili anketirancem natančno izraziti svoje mnenje (izbirali so med naslednjimi stališči: *sploh se ne strinjam, se strinjam se, niti se strinjam – niti se ne strinjam, strinjam se, popolnoma se strinjam*). Pregled zabeleženih odgovorov pokaže, da se večina anketirancev popolnoma strinja oziroma se strinja z naštetimi trditvami. Glede organizacije in postavitve knjižničnega gradiva smo zabeležili samo en negativen in dva nevtralna odgovora. Dva anketiranca sta mnenja, da na otroškem oddelku ni dovolj prostora za igro in preživljanje prostega časa, pet jih je ostalo nevtralnih. Anketiranci so zelo pozitivno ocenili opremo in prostor med policami, ki omogočata svobodni dostop do gradiva, ena oseba je označila nevtralen odgovor, ostali so izbrali med *strinjam se* (30 ali 52 %) in *popolnoma se strinjam* (27 ali 47 %). Podoben rezultat smo dobili v zvezi z zadnjo trditvijo. Da je knjižnični prostor *varen in prijazen*, je označila pretežna večina sodelujočih v anketi: 23 oseb (40 %) se je strinjalo s trditvijo, popolnoma se jih je strinjalo 32 (55 %). Dve osebi (3 %) nista opredelili svojega mnenja, ena (2 %) se s to trditvijo ne strinja (Slika 15).

Slika 15: Ocena ureditve prostora otroškega oddelka (n = 58)

Naslednje vprašanje se je nanašalo na zaposleno osebje knjižničnega oddelka. Anketiranci so ponovno izrazili svoje mnenje s pomočjo ocenjevalne lestvice, ki smo jo uporabili v prejšnjem vprašanju (od *sploh se ne strinjam* do *popolnoma se strinjam*). O knjižničarkah otroškega oddelka OKC smo postavili tri trditve, in sicer: *zaposleni so vedno pripravljeni pomagati*, *zaposleni imajo dovolj znanja za svetovanje pri izbiri gradiva ter ne potrebujem pomoči knjižničark*, *ker storitve knjižnice koristim popolnoma samostojno*. Na to vprašanje je odgovorilo 58 anketirancev, ki so se večinoma strinjali s prvima dvema postavljenima trditvama (samo nekaj jih je bilo neodločenih, ostali so izbirali med *se strinjam* in *popolnoma se strinjam*). V primeru tretje trditve so se odgovori različno razporedili. *Popolnoma se strinjam* je označilo 5 anketirancev (9 %), *se strinjam* 16 (28 %). Pri tej trditvi izstopa visok odstotek nevtralnih odgovorov (20 ali 34 %), sedem vprašanih (12 %) se sploh ni strinjalo, 10 (17 %) se jih ni strinjalo (Slika 16).

Slika 16: Mnenja anketirancev o zaposlenih na otroškem oddelku OKC (n = 58)

Naslednje vprašanje se je glasilo: »Kakšno vlogo ima Knjižnica pri Mišku Knjižku v vsakdanu vaše družine?«. Omogočili smo izbiro med petimi trditvami: *omogoča kakovostno preživljanje prostega časa v prijetnem ambientu; zagotavlja brezplačni dostop do knjižničnega gradiva različnih vrst; zagotavlja brezplačni dostop do kulturnih prireditev; spodbuja družinsko branje; pomaga otroku/otrokam pri izpolnjevanju šolskih obveznosti*. Anketiranci so imeli možnost izbrati več kot en odgovor in v rubriki *Drugo* navesti svoje osebne premisleke o vlogi otroškega oddelka. Kot najbolj pomembno funkcijo Knjižnice pri Mišku Knjižku so sodelujoči v anketi označili zagotavljanje brezplačnega dostopa do knjižničnega gradiva (42 ali 72 %), 35 (60 %) jih je navedlo tudi spodbujanje družinskega branja, 28 (48 %) omogočanje kakovostnega preživljanja prostega časa v prijetnem ambientu, 23 (40 %) zagotavljanje brezplačnega dostopa do kulturnih prireditev. Razporeditev odgovorov je pokazala, da je za 19 (33 %) anketirancev pomembna tudi pomoč knjižnice pri izpolnjevanju šolskih obveznosti (Slika 17). Dva (3 %) udeleženca ankete sta se odločila izraziti svoje mnenje in med *drugo* zapisala:

- *Ko so bili otroci mlajši, nam je nudila kakovostno preživljanje prostega časa in nudila dostop do brezplačnega gradiva ter prireditev.*
- *Pomaga nam pri vzgoji otroka. Omogoča nam stike s starši, ki imajo podobne vrednote.*

Slika 17: Vloga otroškega oddelka OKC v vsakdanu družin anketirancev (n = 58)

Zadnje vsebinsko vprašanje je bilo polodprtega tipa. Vprašanje se je glasilo: »Kakšne dejavnosti/storitve ali gradivo pogrešate?« in je ponujalo možnost označitve več kot enega odgovora. Pridobili smo mnenje 53 anketirancev, od tega so največkrat kot pogrešano dejavnost/storitev ali gradivo označili družinsko izkaznico (27 ali 51 %) in poletno bralno značko (22 ali 42 %). 10 (19 %) sodelujočih pogreša tudi računalniške delavnice in zvočne knjige. Najmanj zanimanja smo opazili za pomoč pri reševanju domačih nalog (3 ali 6 %) in

gradivo v jezikih, ki se govorijo v lokalni skupnosti (2 ali 4 %). Kot *drugo* je 6 (ali 11 %) anketirancev navedlo: *nudijo vse; ne pogrešam; nič; nič ne pogrešam* (Slika 18).

Slika18: Dejavnosti oz. storitve, ki jih anketiranci pogrešajo na otroškem oddelku OKC (n = 53)

7 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Kot smo omenili v uvodu, je bil namen naše raziskave ugotoviti, ali otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje lahko opredelimo kot družini prijazno knjižnico. Posebej smo se osredotočili na mnenja uporabnikov, ki družinsko obiskujejo Knjižnico pri Mišku Knjižku. Zanimalo nas je njihovo mnenje o knjižničnem gradivu, prireditvah, prostoru in zaposlenih na oddelku. Želeli smo tudi opredeliti navade in interese obiskovalcev ter njihove potrebe po novih storitvah in gradivu.

Hipoteza 1, ki smo jo postavili, se glasi: »Večina uporabnikov obiskuje Knjižnico pri Mišku Knjižku večkrat na mesec in glavni namen njihovega obiska je izposoja gradiva«. Prvo hipotezo na osnovi rezultatov ankete lahko potrdimo, saj je več kot polovica sodelujočih v anketi (33 ali 56 %) odgovorila, da otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje obiskuje večkrat na mesec. Prav tako lahko potrdimo drugi del postavljene hipoteze, ker je od 59 oseb, ki so sodelovali v anketi, 56 (95 %) anketirancev označilo izposajo knjižničnega gradiva kot namen obiska otroškega oddelka. Pri ugotavljanju vloge Knjižnice pri Mišku Knjižku v vsakdanu družine je 42 od 58 (72 %) anketiranih navedlo, da knjižnica zagotavlja brezplačni dostop do knjižničnega gradiva, kar še dodatno potrjuje našo hipotezo. Uporabniki so izrazili največ zanimanja za otroško in mladinsko leposlovje (53 ali 90 %), gradivo za starše (21 ali 36 %) ter učbenike in strokovno

gradivo za otroke (18 ali 31 %). Na podlagi teh rezultatov menimo, da je izposoja knjižničnega gradiva različnih vrst pomemben razlog za obisk knjižnice.

Hipoteza 2 se glasi: »Uporabniki otroškega oddelka Osrednje knjižnice Celje se pogosto udeležijo aktivnosti in so s ponudbo prireditev zadovoljni«. Pridobljeni odgovori niso povsem potrdili prvega dela hipoteze. Pogosto, torej nekajkrat na mesec, aktivnosti organizirane na otroškem oddelku, obiskuje samo 7 sodelujočih v anketi (12 %). Pretežni del sodelujočih se udeleži različnih prireditev nekajkrat na leto (27 ali 46 %), enkrat na leto ali manj (14 ali 24 %), 9 (15 %) sploh nikoli. Ti podatki potrjujejo tudi dejstvo, da je samo za 23 (40 %) oseb od 58 sodelujočih v anketi pomembna vloga otroškega oddelka v zagotavljanju brezplačnega dostopa do kulturnih prireditev. Zanimive informacije je prinesla tudi ocena zadovoljstva s ponudbo prireditev, saj tudi tu rezultati kažejo, da je število uporabnikov, ki sploh ne obiskujejo določenih vrst prireditev, visoko. 46 (78 %) anketiranih ne obiskuje terapevtskega branja s kužki, kar je z vidika organizacije in izvedbe te dejavnosti pričakovano, saj je namenjena specifični ciljni skupini, in sicer otrokom z bralnimi težavami. 24 (41 %) udeležencev ankete ne obiskuje pravljčnih ur za otroke ter ustvarjalnih delavnic, 21 (36 %) jih ne obiskuje gledaliških predstav. Analiza zadovoljstva uporabnikov, ki se udeležujejo prireditev v Knjižnici pri Mišku Knjižku, potrjuje drugi del predpostavke: udeleženci so v pretežnem delu zadovoljni oziroma zelo zadovoljni. Z vsako od treh posameznih aktivnosti (gledališkimi predstavami, pravljčnimi urami za otroke, ustvarjalnimi delavnicami) je bila zelo nezadovoljna samo ena oseba, ena pa nezadovoljna z ustvarjalnimi delavnicami.

Hipoteza 3 trdi, da knjižnični prostor skupaj z zaposlenimi ustvarja urejeno, varno in prijazno okolje za preživljanje prostega časa. Na osnovi rezultatov ankete jo lahko potrdimo, saj so se anketirani s predlaganimi pozitivnimi trditvami o ureditvi otroškega oddelka in zaposlenih strinjali oziroma popolnoma strinjali. Velika večina šteje Knjižnico pri Mišku Knjižku kot varen in prijazen prostor (s tem se strinja 23 ali 40 % in popolnoma se strinja 32 ali 55 %). Za pretežni del sodelujočih v anketi ima otroški oddelek dovolj prostora za igro in preživljanje prostega časa (33 ali 57% se strinja in 18 ali 31 % se popolnoma strinja). Samo dva (3 %) sodelujoča se nista strinjala s to trditvijo, pet (9 %) jih ni znalo opredeliti svojega mnenja.

Hipoteza 4 se glasi »Knjižnica pri Mišku Knjižku je prisotna v vsakdanu družin in igra pomembno vlogo pri izpolnjevanju njihovih kulturnih, socialnih in izobraževalnih potreb«.

Odgovori anketirancev so skladni s pričakovanji in potrjujejo postavljeno hipotezo. Večina odgovorov (42 ali 72 %) je potrdila pomembno vlogo knjižnice pri zagotavljanju brezplačnega dostopa do knjižničnega gradiva, v veliki meri (35 ali 60 %) so odgovori potrdili pomemben prispevek knjižnice pri spodbujanju družinskega branja. Prav tako skoraj polovica anketirancev (28 ali 48 %) prepoznava možnost kvalitetnega preživljanja prostega časa v knjižnici. Delno preseneča število odgovorov, ki se nanašajo na pomembno vlogo brezplačne dostopnosti kulturnih prireditev (23 ali 40 %) in vloge knjižnice pri izpolnjevanju šolskih obveznosti (19 ali 33 %). Sklepamo, da so anketiranci podajali mnenja na osnovi različnih vidikov oziroma priorit, ki jih ima družina v različnih obdobjih. Na podlagi izkušenj in opazovanja navad uporabnikov predvidevamo, da družine z osnovnošolci ne obiskujejo prireditev, ki so namenjene najmlajšim, ampak koristijo ponudbo storitev, ki so primerne starosti njihovih otrok. To je skladno tudi s primerjavo odgovorov glede obiska posameznih prireditev (24 ali 41 % jih ne obiskuje pravljčnih ur in ustvarjalnih delavnic ter 21 ali 36 % ne obiskuje gledaliških predstav). Tudi primerjava odgovorov glede izposoje učbenikov (18 ali 31 % anketirancev je navedlo, da si učbenike izposoja) in odgovorov glede vloge knjižnice pri izpolnjevanju šolskih obveznosti (19 ali 33 % anketirancev to vlogo prepoznava) potrjuje naše domneve. Glede na to, da si 53 od 59 (90 %) sodelujočih v anketi izposoja otroško in mladinsko leposlovje, ki prav tako zagotavlja izpolnjevanje šolskih obveznosti (domače branje, bralne značke), menimo, da tega niso prepoznali in so se pri tem vprašanju opredelili le do učbenikov.

OKC je z anketo pridobila mnenja, ocene in pričakovanja uporabnikov. Izvedena je bila v nepredvidljivem času, ko so veljali varnostni ukrepi v povezavi z epidemijo Covid-19 in se knjižnična dejavnost ni izvajala v polnem obsegu. Omejena dostopnost do knjižničnih storitev (prepoved druženja v zaprtih prostorih, karantena knjig, prepovedano brskanje, zaprta igralnica) in izrazit padec obiska v knjižnici sta vsekakor vplivala na odziv, potek in rezultate³. Zaznano zanimanje uporabnikov za dodatne dejavnosti v Knjižnici pri Mišku Knjižku daje povsem drugo podobo, kot pa jo glede tega prinaša anketa (I. Kreča, osebna komunikacija, 3. 8. 2020). Kljub temu so rezultati v veliki meri potrdili hipoteze raziskave in so skladni s pričakovanji.

Na podlagi pridobljenih odgovorov sklepamo, da predstavlja za anketirane otroški oddelek OKC pomemben del družinskega življenja. Vprašani zahajajo v Knjižnico pri Mišku Knjižku z

³ V juliju leta 2020 je enota Celje Osrednje knjižnice Celje zabeležila 85,99 % aktivnega obiska članov v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta. Izposoja knjižničnega gradiva, dostopnega na otroškem oddelku, je znašala 70,84 % v primerjavi z julijem leta 2019 (Osrednja knjižnica Celje, 2020a).

namenom izposoje knjižničnega gradiva različnih vrst, vključno s šolskimi učbeniki in gradivom, posebej namenjenim staršem. Knjige, risanke, filmi in pesmice so odličen način za zagotavljanje kvalitetnega razvedrila za otroke; psihološki učbeniki pomagajo staršem pri vzgoji otrok in izboljšanju medgeneracijske komunikacije. Nenazadnje je knjižnica zaradi svoje ponudbe eden od glavnih dejavnikov pri spodbujanju družinskega branja. Otroci, njihovi starši, stari starši in skrbniki preživljajo v knjižničnih prostorih del svojega prostega časa, sodelujejo v delavnicah ter obiskujejo gledališke predstave in pravljичne ure za otroke. Pozitivno ocenjujejo zaposlene na otroškem oddelku: cenijo njihovo strokovnost in pripravljenost za pomoč. Večini uporabnikov je všeč knjižnični prostor, ki je ne le funkcionalen, ampak tudi privlačen, varen in gostoljuben. Vse te značilnosti sestavljajo sliko družini prijazne knjižnice, ki stremi k temu, da bi čim bolj zadovoljila pričakovanja svojih uporabnikov.

Nekoliko nas je presenetil odgovor, da je obisk knjižnice za namen preživljanja prostega časa izbralo le 31 % anketiranih, in da je ta odgovor na zadnjem mestu (za prireditvami in izposoje gradiva). V hipotezah smo sicer predvidevali, da knjižnico največ obiskujejo zaradi izposoje knjižničnega gradiva, kar smo tudi potrdili. Ker knjižnica lahko s svojim velikim prostorom, ki omogoča druženje, ponuja tudi kvalitetno preživljanje prostega časa, nam ti odgovori nakazujejo, da bo knjižnica lahko v prihodnje to dejavnost bolj izpostavila in približala obiskovalcem.

Pridobljena mnenja in pobude so pomembne pri načrtovanju dejavnosti oziroma oblikovanju strateškega načrta Osrednje knjižnice Celje. Za izboljšanje ponudbe svetujemo uvedbo družinske izkaznice in poletne bralne značke za otroke. Predlagamo, da se po koncu epidemije Covid-19 ponovno pristopi k raziskavi obravnavane teme. Za bolj temeljito analizo bo potrebno pridobiti večje število anketirancev, uporabnikov Knjižnice pri Mišku Knjižku. Bolj ugodne okoliščine in večji priložnostni vzorec anketirancev bodo zagotovili Osrednji knjižnici Celje še bolj relevantne podatke. V anketni vprašalnik je smiselno vključiti vprašanja, ki se nanašajo na vpliv obdobja epidemije na obisk otroškega oddelka in uporabo knjižničnega gradiva in storitev (vključno z uporabo elektronskih knjig in virov). Predlagamo tudi izvedbo te raziskave med več splošnimi knjižnicami v Sloveniji.

Vse te aktivnosti bodo pripomogle oblikovati družini prijazno ponudbo. Skrb za vsakega posameznega člana družine bo zagotovo prispeval k redni uporabi knjižnice v prihodnosti. Pomembno je tudi spremljanje navad, potreb in interesov uporabnikov ter stalna promocija

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

knjižnične dejavnosti v lokalni skupnosti. Na ta način lahko splošna knjižnica postane družini prijazna, pripravljena spremljati vsakega člana skozi celo njegovo življenje: od otroškega oddelka do študijske čitalnice, od koticčka s stripi do polic s strokovnim gradivom.

8 CITIRANI VIRI IN LITERATURA

Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

Družinski zakonik (DZ). (2017). *Uradni list RS*, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZmatR-C.

Fran: slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (b. d.). Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <http://www.fran.si/>

Haramija, D. (ur.) (2017a). *Razvijanje družinske pismenosti V objemu besed: priročnik za starše*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Haramija, D. (ur.) (2017b). *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let. (2018).

https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-sl.pdf

Kinodvor. (b. d.). *Spletni šolski katalog*. https://www.kinodvor.org/film/?school_public=true

Lopez, M. E., Caspe, M. in McWilliams, L. (2016). *Public libraries: a vital space for family engagement*. Harvard Family Research Project.

http://www.ala.org/pla/sites/ala.org.pla/files/content/initiatives/familyengagement/Public-Libraries-A-Vital-Space-for-Family-Engagement_HFRP-PLA_August-2-2016.pdf

Mlakar, I. (2009a). Družinski obisk knjižnice. V L. Knaflič in N. Bucik (ur.), *Branje za znanje in branje za zabavo* (str. 55–66). Andragoški center Slovenije.

Mlakar, I. (2009b). Pomen knjižnice pri spodbujanju družinskega branja. *Otrok in knjiga*, 36(75), 76–82. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-0PYDXHEB>

Mlakar, I. (2012). *Igralna ura s knjigo za otroke in starše v splošnih knjižnicah (obisk knjižnice Otona Župančiča Ljubljana)*. Andragoški center Slovenije.

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Moseni, A. in Kirchner, T. (2008) *Library as a "third place"* [Predstavitev PPT].

<https://www.slideshare.net/kirchner.terry/library-as-a-third-place-nyla-2008-presentation>

Osrednja knjižnica Celje. (2015). *Strateški načrt Osrednje knjižnice Celje za obdobje 2015–2020*.

Osrednja knjižnica Celje. (2020a). *Polletno poročilo: 1. januar – 30 junij 2020*.

Osrednja knjižnica Celje. (2020b). *Programsko in finančno poročilo za leto 2019*.

Osrednja knjižnica Celje. (b. d.). *Zgodovina knjižnice*. <https://www.knjiznica-celje.si/o-nas/o-knjiznici/zgodovina-knjiznice>

Podgornik, T. (2019). Pomen knjižnice kot javnega prostora – knjižnica kot "tretji prostor": primer Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica. *Knjižnica*, 63(1-2), 345–365. <https://knjiznica.zbds-zveza.si/knjiznica/article/view/7657/7137>

Renner, T. (2006). Težave s pojmom družine. V D. Darovec (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 13–26). Založba Annales; Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Resman, S. (2011). Knjižnica za družine. V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje: zbornik referatov* (str. 67–68). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Sedmak, M. (2006). Etnično mešane družine. V D. Darovec (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 13–26). Založba Annales; Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028). (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Vogrinič Čepič, A. (2017) Knjižnica kot (tretji) prostor: družbeni učinki prostorskih praks. *Keria*, 10(2), 57–80.

<http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-AN07YFMR/3d550972-e293-4f5d-acff-746ba799b431/PDF>

Weiss, H. B., Caspe, M., Lopez, M. E. in McWilliams, L. (2016). *Ideabook: libraries for families*. Harvard Family Research Project.

<https://globalfrp.org/content/download/73/436/file/IdeaBook.pdf>

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUIJK, 92/2015.

PRILOGE

PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani, sem Ewelina Vaupotič, zaposlena v Osrednji knjižnici Celje. Pripravljam nalogo za bibliotekarski izpit na temo družini prijazna knjižnica. Vljudno vas prosim, da izrazite svoja mnenja in pričakovanja glede knjižničnih storitev, zaposlenih in prostora Knjižnice pri Mišku Knjižku. Anketa je kratka in anonimna, reševanje vam bo vzelo približno 3 minute. Za vaše sodelovanje se vam prijazno zahvaljujem.

Q1 - Ali obiskujete (vi ali ostali člani vaše družine) otroški oddelek Osrednje knjižnice Celje?

- ☐ Da
- ☐ Ne

IF (1) Q1 = [1]

Q2 - Kakšen je namen vašega obiska na otroškem oddelku Osrednje knjižnice Celje?

Možnih je več odgovorov

- ☐ izposoja knjižničnega gradiva
- ☐ udeležba na prireditvah za otroke
- ☐ preživljanje prostega časa

IF (1) Q1 = [1]

Q3 - Kako pogosto obiskujete Knjižnico pri Mišku Knjižku?

- ☐ Večkrat na teden.
- ☐ Vsaj enkrat na teden.
- ☐ Večkrat na mesec.
- ☐ Nekajkrat na leto.
- ☐ Enkrat na leto ali manj.

IF (1) Q1 = [1]

Q4 - Katere vrste knjižničnega gradiva si izposojate v Knjižnici pri Mišku Knjižku?

Možnih je več odgovorov

- ☐ otroško in mladinsko leposlovje
- ☐ učbenike in strokovno gradivo za otroke
- ☐ video gradivo (filmi in risanke)
- ☐ avdio gradivo (CD - pravljice, pesmice)
- ☐ revije
- ☐ gradivo za starše
- ☐ gradivo v tujih jezikih

IF (1) Q1 = [1]

Q5 - Kako pogosto se udeležite (vi ali člani vaše družine) aktivnosti na otroškem oddelku?

- ☐ redno - vsak teden
- ☐ pogosto - nekajkrat na mesec
- ☐ občasno - nekajkrat na leto
- ☐ redko - enkrat na leto ali manj
- ☐ nikoli

IF (1) Q1 = [1]

Q6 - Kako ste zadovoljni s ponudbo prireditev?

	Zelo nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti zadovoljen, niti nezadovoljen	Zadovoljen	Zelo zadovoljen	Ne obiskujem
Gledališke predstave	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pravljične ure za otroke	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ustvarjalne delavnice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terapevtsko branje z kužki	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(1) Q1 = [1]

Q7 - Kako ocenjujete ureditev prostora otroškega oddelka?

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Organizacija in postavitev knjižničnega gradiva omogoča samostojno iskanje gradiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Na otroškem oddelku je dovolj prostora za igro in preživljanje prostega časa.	☐	☐	☐	☐	☐
Knjižnična oprema in prostor med policami omogoča svobodni dostop do gradiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Prostor je varen in prijazen.	☐	☐	☐	☐	☐

IF (1) Q1 = [1]

Q8 - Kaj menite o knjižničnem osebju na otroškem oddelku?

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Zaposleni so vedno pripravljeni pomagati.	☐	☐	☐	☐	☐
Zaposleni imajo dovolj znanja za svetovanje pri izbiri gradiva	☐	☐	☐	☐	☐

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ne potrebujem

☐☐☐☐☐

pomoči

knjižničark, ker

storitve knjižnice

koristim

popolnoma

samostojno.

IF (1) Q1 = [1]

Q9 - Kakšno vlogo ima Knjižnica pri Mišku Knjižku v vsakdanu vaše družine ?

Možnih je več odgovorov

- ☐ Omogoča kakovostno preživljanje prostega časa v prijetnem ambijentu.
- ☐ Zagotavlja brezplačni dostop do knjižničnega gradiva različnih vrst.
- ☐ Zagotavlja brezplačni dostop do kulturnih prireditev.
- ☐ Spodbuja družinsko branje.
- ☐ Pomaga otroku/ otrokom pri izpolnjevanju šolskih obveznosti.
- ☐ Drugo:

IF (1) Q1 = [1]

Q10 - Kakšne dejavnosti / storitve ali gradivo pogrešate?

Možnih je več odgovorov

- ☐ računalniške delavnice
- ☐ zvočne knjige
- ☐ gradivo v jezikih, ki se govorijo v lokalni skupnosti
- ☐ pomoč pri reševanju domačih nalog
- ☐ poletna bralna značka
- ☐ družinska izkaznica
- ☐ Drugo:

(1) Q1 = [1]

Q11 - Prosimo, označite svoj spol.

☐ Moški

Vaupotič, E. M., Osrednja knjižnica Celje kot družini prijazna knjižnica. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

☐ Ženski

IF (1) Q1 = [1]

Q12 - Za otroka/ otroke sem:

☐ Starš

☐ Stari starš

☐ Skrbnik

IF (1) Q1 = [1]

Q13 - Kakšna je vaša najvišja dosežena izobrazba?

☐ Manj kot srednja šola

☐ Srednja šola

☐ Višja šola

☐ Visoka šola ali 1. bol. stopnja

☐ Univerzitetni program ali 2. bol. stopnja

☐ Magisterij znanosti

☐ Doktorat

IF (1) Q1 = [1]

Q14 - Koliko članov vaše družine obiskuje Knjižnico pri Mišku Knjižku?

☐ 1 član

☐ 2 člana

☐ 3 člani

☐ 4 člane ali več

☐ Ne želim odgovoriti

IZBERITE
NAJBOLJŠE ZGODBE
BOGATI KNJIŽNIČNI ZBIRKI!

OLIVER, KNJIŽOŽER
SI VEJICE IN PIKEL!

PREBEREM VSE
SI VEJICE IN PIKEL!

Članstvo, izposoja, predstave in vse,
kar v Knjižnici pri Mišku Knjižku pripravljamo za otroke, je brezplačno.

HALČKA BRAČKA
VSAK DAN JE
PRAVILICA!

ŽIVKO NACVJIVKO
KAKŠEN BOJČAS!
SAMO KNJIŽICE!

OBIŠČITE
PREDSTAVE, USTVARJALNICE IN
PRAVLJIČNE URE!

NE SPREGLJTE

Beremo skupaj

Nacionalni
mesec
skupnega
branja
8. 9. – 31. 10. 2019

**KNJIŽNICA
PRI MIŠKU KNJIŽKU**

Knjižnica Celje

mesečni napovednik
**oktober
november
december**

2019

DRAGI STARŠI!

Vabimo vas, da z otrokom obiščete knjižnico.
Podarite otroku izkaznico Miško Knjižko!

KNJIŽNICA
PRI MIŠKU KNJIŽKU

KNJIŽNICA
PRI MIŠKU KNJIŽKU

KNJIŽNICA
PRI MIŠKU KNJIŽKU

KNJIŽNICA
PRI MIŠKU KNJIŽKU